

“ІКОНА – МАЛЬОВАНА МОЛИТВА”

(Михайло Осінчук)

Образотворча колекція нашого Музею складається із мистецьких творів видатних українських мистців. Серед них і твори Михайла Осінчука (1890-1969) –

малює монументаліста, іконописця, графіка, портретиста, церковного декоратора, педагога, на якого необхідно звернути увагу.

Михайло Осінчук народився на Збаражчині в священничій родині. Виявляючи мистецький талант, після закінчення Тернопільської гімназії вступає на студії до Краківської Академії Мистецтв (1910-1914), де вивчає мистецтво й графіку і одночасно історію та філософію мистецтва в Ягелонському Університеті. Під час другої Світової Війни служив четарем в Українській Галицькій Армії. Після війни учителює в Академічній Гімназії у Львові, а згодом стає професором мистецтва у Львівській Академії Мистецтв. Він також був співзасновником Асоціації незалежних українських мистців (АНУМ). Ця асоціація була заснована молодими талановитими мистцями, декотрі з яких жили і студювали в Парижі. Вони бачили потребу поширення відомостей про українське мистецтво в Європі, а також знайомства галицького суспільства з найновішими напрямками модерного мистецтва. За дев'ять років (1930-1939) ця установа зорганізувала 14 мистецьких виставок та видавала журнал Мистецтво. Асоціація була ліквідована советською владою. Деякі члени цієї асоціації втекли з під советської окупації до західної Європи, а згодом емігрували до країн вільного світу. Інші, залишившись на рідних землях, були арештовані советською владою та заслані до концентраційних таборів. Михайло Осінчук виїхав до західної Європи, а 1947-го року емігрував до Америки. Його передвоєнні сакральні твори, які зберігалися в Національному Музеї були знищені “совітами”.

Михайло Осінчук присвятив своє життя вивченню старовин-

ного українського сакрального мистецтва, особливо іконографії та фресковому малярству, його збереженню та реставрації. Під час студій в Кракові та поїздок до Греції, Італії та Константинополя він ретельно вивчав візантійську іконографію та мозаїку. Михайло Осінчук також докладно простудіював галицько-волинську іконографію, її техніку, особливості композиції та стилістичну характеристику. Захоплення та глибоке знання старовинного сакрального мистецтва спонукало його до вибору іконографії, як основної галузі його мистецької творчості. І ще одна причина, чому він вибрав саме іконографію, як свою спеціальність: Він був стурбований тим, що старовинна традиція іконописання та іконографічного декорування церков в Українських Греко-Католицьких Церквах Галичини занепадала та була

замінена західно-європейськими релігійними малюнками. З початком 20-го століття, після війни, західна Україна переживала культурне відродження, яке проявлялося в різних галузях культури, а частково в реставрації

старих та будові нових церков. Якщо б ця робота попала у невідповідні руки, необізнаність та недбалість могли б спричинити знищення цінних старовинних реліквій. Осінчук разом з однопдумцями, такими як Павло Ковжун (1896-1939), Микола Федюк (1885-1962) та їхнім попередником Модестом Сосенком (1875-1920) були ініціаторами відновлення та впровадження ікони та іконографічного малярства з поверненням в нашу Греко-Католицьку Церкву і в українську хату в Галичині. Їхнє особливе виконання цього іконографічного зображення називали неовізантійським стилем. Михайло Осінчук та декілька інших мистців - емігрантів впровадили цей стиль теж і в українську церкву в Америці та Канаді. На цю тему Осінчук писав: “ Нам стало ясно, якщо наше мистецтво має мати своє обличчя, то мусить респектувати іконну традицію, себто мусить оперти свій дальший розвиток на мистецтві ікони”. Він далі твердив: “Для кожного народу традиція дуже важлива. Це корінь, що тримає дерево. Наші невдачі звичайно спричинені браком традиції. Державну

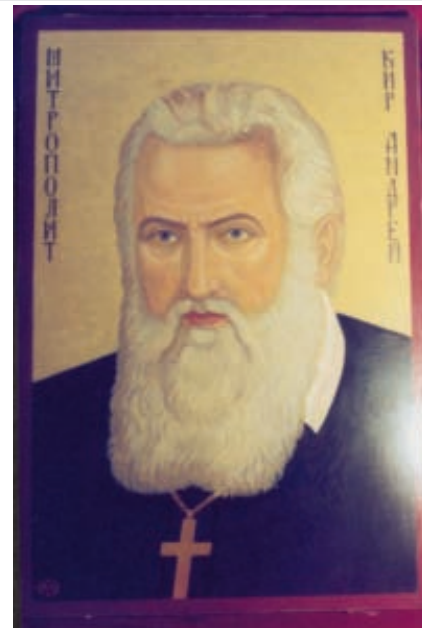
традицію нищили в нас то власні міжусобиці, то жорстокість наїздників та окупантів. Але релігійна традиція сиділа глибоко в душах і збереглася: традиція наших Богослужень і традиція наших ікон... ікона створює в українській душі молитовний настрій, бо вона сама – це мальована молитва.”

Михайло Осінчук роз-

малював 20 церков в Галичині, чотири в Америці і дві в Канаді. Він також створив біля 12 іконостасів та багато ікон. Всі його графічні роботи та портрети виконані в іконографічному стилі.

Збірка творів Михайла Осінчука в нашому Музеї є значною. У нас є близько 30 окремих ікон, портретів історичних осіб та членів його родини, а також графічні твори. Коли при кінці 1940-их збудовано павільйон на єпархіяльній території, Осінчук розмалював переносний іконостас, який і надалі зберігається у нас. Серед сільського населення Галичини був постійний попит на ікону. Це використовували спритні торговці, які привозили та продавали найвним селянам примітивні, неякісні образочки- чужі нашої традиції. Щоб запобігти поширенню цього примітивізму, Осінчук творить та друкує кольорові репродукції ікон для народу - Господа Спасителя та Божої Матері. Зразки цих двох ікон також маємо в нашому Музеї. Після смерті Осінчука дещо із його праць - рисунків, фотографій та записок - переховувалося в домі його брата, Др. Романа Осінчука. Вдова др. Романа, позбавляючись оселі привезла нам до музею кілька мішків різного матеріалу, який належав Михайлові Осінчукові, даючи нам дозвіл робити з цим, що ми хочемо. Переглядаючи цей матеріал, ми відкрили надзвичайно цікаві речі, а саме рисунки орнаментальних мотивів, які служили Осінчукові зразками для розмалювання поліхромії в церквах – на стінах, колонах, філярах, обрамлення іконостасів тощо. Це ще один приклад збереження цінного матеріалу, який через невідповідальність міг опинитися на смітнику.

Михайло Осінчук виконував свої іконографічні роботи темперною технікою. Його ікони ясні та спокійні. Він пояснював: “ В мої праці над впровадженням ікони з поворотом в церкву... треба було взяти з історичної ікони тільки підставні речі - ритміку лінійну і кольорову...задержати його символічний характер. Обличчя в моїх працях набрали більше реалістичного вислову та втратили дещо зі своєї схематичної суворости... Замість локальних кольорів ікони впровадив я співвідносні, згідно з вимогами модерної колористики... тому поліхромія церкви, однаково трактована і в орнаменті, і в картинах, давала згармонізовану цілість та й викликувала піднесений і погідний настрій, що разом зі співом робить кожну нашу церковну від-

праву такою чудовою. Ота іконна поліхромія та й наш церковний спів – це наша національна легітимація.”

Скільки церков в Україні, розписаних Осінчуком, збереглися не знаю. Але в 1995 року відвідала наш музей одна журналістка зі Львова і була захоплена нашою колекцією його творів та щаслива, що вони зберігаються. Вона тоді з гіркотою розповіла таке: “У 60 і 80-ті роки, особливо тоді, коли надворі потепліло й для християнських чеснот і потреб наступила полегша, з'явилася ватага шабашників, які позаталяпували церкви веселенькими, зелененькими кольорами з примітивними композиціями та візерунками. І через брак мистецької освіти панотців та безвідповідальність різних комітетів у справах релігії, зник розпис П. Ковжуна і М. Осінчука, а залишилась покара – бачити примітивізм і духовну руйнацію.”

Отож, ми ще раз зіткнулися віч на віч з трагедією нищення наших культурних цінностей не руками ворогів а власними руками. Багато разів ми були свідками того, що невігластво, недбалість, обоятність приносять більшу шкоду, ніж вороги. Надіємось, що сьогоднішні неспокійні та бурхливі дні в Україні не принесуть нової ери нищення наших культурних цінностей.

Любов Волинець

